

Amaryllisbollen

Ieder jaar deelt Stichting Natuur en Jeugd weer de bekende Amaryllisbollen uit. Hier kan je lezen hoe je deze het beste kunt oppotten en verzorgen zodat je ook volgend jaar weer van deze prachtige bloem kunt genieten. Ook leuke weetjes over het land van herkomst en de problemen rond zijn naam, kom je hier te weten. En tot slot enkele ideeën om er in de klas iets extra's mee te doen.

Naam

De bol die je straks in handen krijgt, wordt ten onrechte Amaryllis genoemd. Er zijn twee groepen mensen die zich bezig houden met het geven van namen aan planten: kwekers en wetenschappers. Kwekers noemden de plant al jaren Amaryllis en onder die naam had de plant al een grote bekendheid toen wetenschappers erachter kwamen dat deze eigenlijk *Hippeastrum* moest heten. De gekweekte Amaryllis (*Hippeastrum*) komt oorspronkelijk uit Zuid-Amerika uit het Andesgebergte. De echte Amaryllis komt uit Zuid-Afrika. De echte Amaryllis plant, zoals die in tuinen kan voorkomen, heeft een massieve bloemstengel en een *Hippeastrum* heeft een holle bloemstengel. Zo eenvoudig is dat. Maar ook heel ingewikkeld. Want toen de wetenschappers hiermee voor de dag kwamen, stond de kwekerswereld op zijn kop. Ze zagen hun verkoop in gedachte al dalen. Uiteindelijk kwam het tot een compromis: de kwekers mochten de naam Amaryllis blijven voeren als ze de naam *Hippeastrum* er ook maar bij vermeldden. Daarom zie je achter de naam Amaryllis vaak tussen haakjes *Hippeastrum* staat. Waar in de rest van dit verhaal de naam Amaryllis wordt gebruikt, wordt *Hippeastrum* bedoeld.

De bouw van de bol

De Amaryllis zit in dezelfde familie als de Narcis en het sneeuwklokje. Als je een Amaryllis hebt gekregen, heb je een echte bol in handen. Een bol is een speciale vorm van een plant om een ongunstige periode te overleven. Ongunstig is bijvoorbeeld een periode van droogte of van koude. Zo'n bol is een soort gedrongen plant. De bladeren zijn vervormd tot dikke, vlezige schubben vol reservevoedsel en heten 'rokken'. Net als bij de bekende ui. Deze rokken staan op een dikke, korte stengel die 'bolschijf' heet. Beschermd tussen de rokken ligt in het midden het groeipunt waaruit nieuwe bladeren ontstaan en een bloemknop. De Amaryllis heeft niet alleen in de rokken reservevoedsel maar ook in zijn dikke wortels. Deze moet je daarom niet beschadigen tijdens het oppotten. De plant heeft dit voedsel hard nodig om straks de bloemsteel te laten groeien en de bloem open te laten gaan. Misschien heb je heel veel Amaryllisbollen nog van afgelopen jaren. Dan kun je je de luxe veroorloven er een doormidden te snijden en de bouw van de bol eens goed te bekijken.

Het begin van de teelt

Amaryllisbollen zijn in Nederland meestal in de herfst en winter te koop. Tot februari kun je ze in de grond zetten. Als je ze niet direct kunt oppotten, bewaar ze dan op een koele (9°C), donkere plek. Haal voorzichtig de buitenste, loszittende vliezen eraf maar pel hem niet helemaal tot op de lichtgekleurde laag. Haal ook voorzichtig dunne, uitgedroogde wortels weg maar beschadig de dikke niet. Leg nu de bol een paar uur in handwarm water om hem te activeren en om de wortels zich te laten volzuigen. Neem

dan een stevige, niet te kleine bloempot en vul deze met voedselrijke, goed doorlaatbare aarde zoals een kant en klaar gekochte potgrond. Zet de bol hier voor twee derde in. Een deel van de bol moet blijven uitsteken. Dan is de kans klein dat het hart gaat rotten. De bol, die eerst in rust was, komt nu tot leven. Dit gaat sneller als er van onderen af warmte bij komt. Zet hem dus op de verwarming of op een kurken onderzetter als de vensterbank koud is. Een zonnige, warme standplaats is het beste. Geef matig water en wacht geduldig af. In het begin is van de groei nog niet veel te zien. Het duurt een week of twee, drie voordat tussen de oude, afgesneden bladeren, nieuw leven zichtbaar wordt. Voor de bloei moet je zes tot tien weken geduld hebben.

De bloei

Amaryllis bollen die gekocht zijn, zullen het eerst met een bloemknop komen. Ze zijn gedurende drie jaar speciaal hiervoor gekweekt. Soms, vaak bij eigen geteelde bollen, komen tegelijk bladeren. Zodra de bladeren en de bloeistengel zichtbaar worden, heeft de plant meer water nodig. De bloeistengel groeit snel omhoog en kan wel 50 cm lang worden. Om de bloem zitten twee stevige schutbladen. In het begin zie je die als een dubbel puntje verschijnen. Als de prachtige bloem opengaat, kan de bloeitijd gerekte worden door de plant uit de zon en liefst wat koeler te zetten. Vaak komen er meerdere bloeistengels na elkaar, elk met drie tot vier grote bloemen.

Omdat de bloem zo groot is, is de bouw van de bloem goed zichtbaar. Duidelijk is te zien dat er geen aparte kelk en kroon aanwezig is maar een zogenaamd bloemdek bestaande uit zes delen. Er zijn zes grote meeldraden. Onder de stereomicroscoop zijn de stuifmeelkorrels als kleine bolletjes goed zichtbaar. Er is één stijl. Het vruchtbeginsel is onderstandig. Dit betekent dat je het begin van de vrucht aan de onderkant van de bloem kunt zien zitten als een groene verdikking. Als je deze zou doorsnijden, zou je zien dat het uit drie aparte hokken bestaat.

Na de bloei

De bloem verwelkt na een aantal dagen. Soms is de bloem bevrucht en komen er zaden tot ontwikkeling. Het vruchtbeginsel gaat dan zwellen. Als je volgend jaar weer bloemen wilt, doe je er goed aan de bloeistengel af te snijden, een paar centimeter boven de grond. Pas op dat je hierbij de bladeren die beginnen te verschijnen niet beschadigt. Je kunt tussen de bladeren en de bloeistengel een stukje karton schuiven of een hard plastic pasje voordat je gaat snijden. Uit de stengel gaat nu plantensap vloeien. Dep dit voorzichtig op. Het sap is tamelijk giftig dus was daarna je handen en maak het mes goed schoon. De plant heeft nu volop water en voedsel nodig om de bol en de wortels weer op krachten te brengen. De bladeren maken dit voedsel via fotosynthese. Hij heeft dus veel licht nodig. In deze 'aansterk-fase' heeft de plant extra behoefte aan magnesium en ijzer. Kies dus voor een vloeibare meststof die verrijkt is met sporenelementen. Als er geen gevaar voor vorst meer is, kan de plant ook buiten in de tuin gezet worden. Hij heeft nu ongeveer acht maanden nodig om weer op krachten te komen. Heeft hij na die tijd nog groene bladeren, stop dan met water geven. Het beste doe je dit begin september. De bladeren zullen verwelken en de plant stopt met de groei. Laat de plant helemaal droog worden, trek voorzichtig de bladeren eraf en leg de bol twee tot drie maanden op een koele plek. Daarna kan in januari of februari de plant weer opgepot worden en begint alles opnieuw.

Een Amaryllisbol kan op deze manier jaren lang bloeien, tot wel twintig jaar! Na een paar jaar kan de plant kleine bolletjes aan de zijkant van de bolschijf maken. Deze heten ook wel klisters. Je kunt ze er het beste afhalen want ze nemen kracht weg uit de grote bol. Verwijder ze als de bol droog en in rust is. Deze bolletjes kun je weer oppotten en laten groeien. Maar het duurt jaren voordat ze groot genoeg zijn om een bloem te maken.

Experimenten

Hoewel de bloeistengel groeit op het reservevoedsel uit de bol en de wortels, is het de moeite waard eens een experiment te doen door enkele bollen direct na het oppotten al te mesten. De plant gaat dan nieuwe wortels maken die het voedsel opnemen en de bloeistengel zal zich sneller ontwikkelen. Als je meerdere Amaryllisbollen hebt, kun je een proef doen door enkele vanaf het begin te mesten en andere pas als de bladeren verschijnen.

Het is leuk om de plant in de groeiperiode dagelijks te meten en deze uitkomsten op een centraal punt in de klas op te hangen. Duidelijk is te zien dat de stengel naar het licht toe groeit. De meeste mensen denken dat licht de plant stimuleert tot groei maar het is net andersom. De kant van de bloeistengel die naar het licht toegekeerd is, wordt door het licht geremd en de kant van het licht af groeit sneller. Hierdoor groeit de stengel krom naar het licht toe. De donkere kant is dan langer dan de lichte. Dit kun je zichtbaar maken door aan de lichte kant en aan de donkere kant met viltstift streepjes op de stengel te zetten en de afstand tussen de streepjes dagelijks te meten. Je moet de plant dan niet draaien en toelaten dat hij krom groeit.

Een andere groeioproef is wat ingrijpender. Je kunt de groei remmen door aan een kant een oppervlakkig sneetje te maken in de stengel. Hier groeit hij hier niet meer maar aan de andere kant wel. Het resultaat is een zeer scheve bloeistengel.